

2023-11-30

Högsta domstolen

Mål nr T 7245-23
Kapatens R4 AB ./. Victoriahem AB

Som ombud för Kapatens R4 AB ("Kapatens") får vi efter medgivnet anstånd utveckla grunderna för överklagandet och ange skälen för prövningstillstånd.

Frågan i målet

1. Frågan i målet är tämligen enkel. Frågan gäller om ett aktiebolag (ett avstämningsbolag), i en situation där bolagets årsstämma har beslutat om utdelning på preferensaktier att utbetalas vid flera framtida tidpunkter, efter att bolaget har inlöst de preferensaktier som gett upphov till utdelningsfordran, är skyldigt att utbetala den tidigare beslutade utdelningen till den del utbetalning ännu inte skett vid tidpunkten för inlösen av preferensaktierna.
2. Kapatens, som är innehavare av sådana utdelningsfordringar, gör gällande att utdelningsfordran ska betalas av bolaget, i detta fall av Victoriahem AB ("Victoria").
3. Victoria har invänt att betalningsskyldighet för fordran är villkorad av att vissa i lag angivna förutsättningar måste föreligga vid tidpunkten för betalning av fordran samt att dessa förutsättningar i förevarande fall inte har förelegat.
4. Kapatens har bestritt att lagen uppställer några sådana villkor för betalningsskyldighet av fordran som Victoria har påstått.

5. Tingsrätten och hovrätten har, på helt olika skäl, kommit fram till att fordran inte behöver betalas av Victoria, eftersom de aktier som gett upphov till fordran har varit inlösta vid tidpunkterna för erläggande av betalning.
6. Domstolarnas skäl för denna, i och för sig felaktiga, slutsats är att svensk rätt uppställer ett krav på att en aktie inte får vara inlöst för att fordringshavaren ska ha kvar sin rätt till betalning av en fordran som härrör från en sålunda inlöst aktie. Den centrala frågan i målet är således om svensk rätt uppställer ett sådant villkor för att betalningsskyldighet av fordran ska föreligga.
7. Härutöver har Victoria som grunder för sitt bestridande av käromålet, i enlighet med vad som framgår av processmaterialet vid underinstanserna, gjort gällande att Victorias bolagsordning vid relevant tidpunkt föreskrev att inlösen av aktier medförde att beslutad men inte utbetald utdelning inte skulle utbetalas. Vidare har Victoria åberopat att dess hantering, dvs att inte betala beslutad men inte utbetald utdelning efter inlösen av underliggande aktie, har stått i överensstämmelse med etablerat bruk i näringslivet. Kapatens har bestritt dessa invändningar och åberopar och hänvisar till vad Kapatens i dessa delar har anfört vid underinstanserna. Ingen av domstolarna har prövat dessa två frågor.
8. Kapatens åberopar samma grunder och omständigheter till stöd för käromålet som vid underinstanserna.

Kritik mot hovrättens domskäl

9. Både tingsrätten och hovrätten har delat Kapatens uppfattning, att bolagsstämman beslut om utdelning är rättsgrundande och att aktieägaren genom beslutet får en enkel fordran på bolaget.
10. Tingsrätten fann vid sin prövning att det av ABL 4:37 och 4:39 följer att, i fråga om avstämningsbolag, endast den som är införd i aktiebok och avstämningsregister är behörig eller legitimerad att motta utdelning. När en aktie har blivit inlöst kan inget av dessa påstådda villkor föreligga, då följden av inlösen är att aktien avregistreras och upphör att existera och av det skälet förelåg, enligt tingsrätten, ingen betalningsskyldighet för Victoria. Vidare

menade tingsrätten att det krävs en "materiell rätt" för att rätt till betalning av en fordran avseende tidigare beslutad utdelning ska föreligga. Med detta avsåg tingsrätten, som det får förstås, att skyldighet att betala fordran eller, omvänt, rätt att kräva betalning, förutsätter existensen av den aktie som gav upphov till fordran. En sådan "materiell rätt" kan dock inte föreligga efter att en aktie har blivit inlöst.

11. Hovrätten å sin sida fann vid sin prövning att reglerna om införande i aktiebok och avstämningsregister i ABL inte uppställer några villkor för skyldigheten att betala en redan uppkommen fordran efter inlösen. Enligt hovrätten innehåller inte ABL någon reglering som villkorar eller uppställer förutsättningar för betalningsskyldigheten av en fordran på utdelning. Kapatens delar denna bedömning.
12. Hovrätten har alltså, till skillnad från tingsrätten, funnit att svensk rätt inte uppställer något sådant villkor som tingsrätten har formulerat som "materiell rätt". Av allt att döma har det av tingsrätten uppställda villkoret "materiell rätt" hämtats från rättskällor som syftat till att förklara innehållet i ABL 4:37, dvs att rätten att utöva aktierättigheter som härrör från *existerande* aktier förutsätter en aktie. Hovrätten, som har konstaterat att ABL inte reglerar den i målet aktuella situationen där några aktier inte längre existerar, har mot denna bakgrund – följdriktigt – inte ansett att det uppställs något krav på "materiell rätt" med grund i ABL. Kapatens delar denna bedömning.
13. Hovrätten har i sin dom, se s. 17 in fine, dessutom konstaterat att det överhuvudtaget inte finns någon uttrycklig lagreglering av frågan i målet.
14. I sin fortsatta prövning har hovrätten genom att tillämpa det hovrätten kallat för "jämförelse med fordringsrätten" respektive "jämförelse med köprätten" emellertid dragit slutsatsen att skyldigheten att betala en fordran under i målet aktuella förhållanden inte föreligger efter inlösen av aktien. Det är noterbart att hovrätten på s. 17 f i domen har stannat vid att ange att dessa jämförelser "talar emellertid för" att rätt till betalning av fordran inte föreligger efter att en aktie har inlösts. Denna skrivning framstår i sig, inte som övertygande och

någon redovisning av de argument som talar för motsatsen förekommer inte i domen.

15. Dessa "jämförelser", vilka som det får förstås är avsedda att tillämpas som analogier, har lett hovrätten till ett felaktigt domslut av två skäl. För det första är det högst oklart varför hovrätten överhuvudtaget har tillämpat analogier, eftersom en tillämpning av sådana inte är påkallad. För det andra är de analogier som hovrätten tillämpat felaktiga i meningen att de dels står i strid med grundläggande fordringsrättsliga principer, dels i och för sig lämpar sig mycket illa som analogier eftersom de inte ger uttryck för den slutsats som hovrätten har kommit till.
16. Istället för "jämförelser" och analogier, borde hovrätten ha grundat sitt avgörande på vad som i nu aktuellt hänseende gäller för s.k. kupongbolag, eftersom varken lag, förarbeten eller doktrin ens antyder att någon åtskillnad mellan avstämningsbolag och kupongbolag i nu aktuellt hänseende har varit avsedd. Med denna metod skulle käromålet ha bifallits.

Skäl för att tillämpa analogier föreligger inte

17. En första anmärkning mot hovrättens dom gäller således frågan varför hovrätten alls har ansett det angeläget och behövligt att analogisera från annan lagstiftning och/eller påstått rättsliga principer.
18. Som tydligt framgår av de talrika rättskällor som Kapatens har lagt fram i målet innebär ett utdelningsbeslut att det uppkommer en fordran hos aktieägarna på bolaget. Här kan särskilt framhållas Lindskogs doktrinuttalande (Lindskog, Aktiebolagslagen 12:e och 13:e Kap. Kapitalskydd och likvidation, 2 uppl., 1995, 12:3.7):

"Sedan bolagsstämman beslutat om vinstutdelningen erhåller aktieägarna en självständig och fullgången fordring hos bolaget. ... Att bolagsstämmans vinstutdelningsbeslut är (med de begränsningar som följer av detta) omedelbart rättsgrundande för envar aktieägare, således även för den som inte varit närvarande (jfr 4.3.1 in fine ovan), leder till en avgörande skillnad jämfört med indirekt kapitalanvändning (jfr 12.0-5). Bolaget kan således inte

återta aktieägarnas rätt enligt vinstutdelningsbeslutet, och ej heller påverkas det av att bolagets ställning efterhand undgår försämring. I linje härmed ligger att anspråk på beslutad utdelning får bevakas med samma rätt som andra fordringar i bolagets konkurs ... Fordring på grund av beslutad vinstutdelning är underkastad vanliga fordringsrättsliga regler och är t ex föremål för preskription. Har bolaget en fordring hos aktieägaren får också vinstutdelningsfordringen infrias kvittningsvis. Bolaget är underkastat sedvanliga dröjsmålsåtgärder."

Det rör sig alltså om en enkel fordran som har uppkommit i en aktiebolagsrättslig miljö.

19. Doktrinen (Andersson, Johansson, Skog, Aktiebolagslagen. En kommentar,) 20:20 och Lindskog, Aktiebolagslagen 6:e och 7:e kap. Aktiekapitalnedsättning och egna aktier, s 58) är enig och det förefaller ostridigt mellan parterna, att rättsläget ifråga om kupongbolag (varmed avses alla andra aktiebolag än avstämningsbolag) är sådant att inlösen av en aktie inte påverkar den f.d. aktieägarens rätt till betalning av fordran som grundas på tidigare beslutad utdelning.
20. Victoria var vid tidpunkten för det i målet aktuella beslutet att utdela 20 kr per preferensaktie ett avstämningsbolag. Det innebär att Victoria hade ett avstämningsförbehåll i sin bolagsordning och att Victorias bolagsstämma i samband med utdelningsbeslutet även fattade beslut om fyra framtida avstämningsdagar samt att utbetalning om fem (5) kr skulle ske ett par dagar efter respektive avstämningsdag.
21. Syftet med institutet avstämningsbolag är att underlätta masshantering av typiskt sett noterade aktier. Den som på avstämningsdagen är antecknad som ägare till en aktie kan anses vara legitimerad mot bolaget och bolaget kan, typiskt sett, med befriande verkan prestera mot den som är antecknad i aktiebok och avstämningsregister (i praktiken är det ett och samma register som förs av Euroclear).

22. Som Kapatens har pekat på i målet och som även hovrätten har konstaterat i sina domskäl, se s. 4-5 i hovrättens dom, kan regleringen i ABL 4 kap. inte tillämpas på en aktieägare vars aktier har blivit inlösta och det finns ingenting som antyder att lagstiftaren skulle ha haft någon sådan avsikt.
23. I den rättsliga kontext det handlar om i målet, dvs en enkel fordran på ett bolag, är det enda rimliga att söka svaret på den i målet aktuella frågan i den grundläggande fordringsrätten. Den grundläggande fordringsrätten säger att en uppkommen fordran ska betalas. En fordran kan inte avvecklas på några andra sätt än att den betalas, efterges eller preskriberas.
24. Det är exakt denna grundläggande princip som ligger till grund för den självklara slutsatsen att en inlösen av en aktie inte påverkar rätten till betalning av fordran som förfaller efter inlösen i ett kupongbolag.
25. Vari ligger då den pregnanta skillnaden som enligt hovrätten innebär att en fordran på ett avstämningsbolag ska hanteras på helt motsatt sätt jämfört med en fordran på ett kupongbolag i nu aktuellt avseende? Denna för målet centrala fråga besvarar inte hovrätten. Det förs överhuvudtaget ingen diskussion i hovrättens domskäl på detta tema, vilket framstår som oförklarligt. I hovrättens domskäl nämns under rubriken "Slutsats" på s. 18 att det uppställs ett villkor om aktiens bestånd för betalningsskyldighet för avstämningsbolag. Någon motivering till varför ett sådant villkor skulle föreligga i fråga om avstämningsbolag, men inte för kupongbolag, har hovrätten inte lämnat.
26. Det hade förväntats att hovrätten åtminstone skulle ange något skäl till varför bolagskategorierna, kupong- respektive avstämningsbolag, ska hanteras på motsatt vis, i synnerhet när inget av de rättsutlåtanden som Victoria har åberopat i målet har förmått förklara vilka skäl som skulle motivera en sådan åtskillnad och då hovrätten ju samtidigt har funnit att ABL 4:37 och 4:39 inte är tillämpliga. Det hade vidare förväntats att hovrätten skulle förklara varför det villkor som uppställs för avstämningsbolag inte skulle träffa även kupongbolag, vilket ju skulle stå i strid med vad som framgår av doktrinen.

27. Som redan framgått föreligger inga av lagstiftaren uttalade eller avsedda relevanta skillnader i nu aktuellt avseende mellan kupong- och avstämningsbolag. En f.d. aktieägare legitimerar sig mot bolaget genom äganderätten till en enkel fordran.
28. Dessutom gör Linskog (a.a.) ingen skillnad mellan dessa bolagskategorier när han konstaterar att
- ”Indragning av aktie torde inte medföra att till aktien hänförlig tidigare beslutad vinstutdelning fryser inne. Däremot bör indragningen medföra ett generellt upphörande av aktielegitimationen. Situationen är ju närmast att jämföras med att en aktieägare ofrivilligt men lagenligt gått förlorad äganderätten till sina aktier.”*
- Linskogs uttalande är generellt och hans motivering gör sig gällande med samma styrka oavsett om det inlösande bolaget är ett kupongbolag eller ett avstämningsbolag.
29. Överhuvudtaget måste det föreligga mycket starka skäl för att uppställa villkor för betalning av en i alla avseenden korrekt uppkommen och ostridig fordran. Att lagstiftningen eller svensk rätt skulle uppställa sådana villkor för vidmakthållandet och utövandet av äganderätten till en fordran framstår i sig som främmande med mindre lagstiftaren faktiskt avsett och gett tydligt uttryck för en sådan ordning, vilket lagstiftaren inte har gjort. Den typ av s.k. resolutiva villkor som Victoria hävdar och som hovrätten av allt att döma anser sig ha identifierat i det aktuella fordringsförhållandet, torde för övrigt endast kunna uppställas genom avtal mellan parterna (jfr. Linskog, Betalning, JUNO, version 3, 2.3.3.2).
30. När det, som hovrätten konstaterat, inte föreligger någon uttrycklig reglering av frågan i lag, vore den naturliga bedömningen att konstatera följande. Inga villkor för betalning av fordran uppställs ifråga om kupongbolag och fordran ska betalas eftersom det inte finns några som helst skäl för att hantera f.d. aktieägare i ett avstämningsbolag annorlunda. Svårare än så är inte denna sak. Hovrätten har korrekt funnit att en enkel fordran har uppkommit, att

uttrycklig lagreglering saknas och att legitimationsreglerna i ABL inte kommer i spel. Hovrätten borde därvid rätteligen ha stannat vid att lagen inte uppställer några villkor för betalningsskyldighet av den aktuella fordran och därför ha bifallit käromålet.

Hovrättens "jämförelse med fordringsrätten"

31. Hovrättens dom måste förstås som att dess "jämförelse med fordringsrätten" i vart fall delvis ligger till grund för hovrättens domslut.
32. Det framstår som något besynnerligt varför hovrätten anser att det ska göras en "jämförelse med fordringsrätten", istället för att tillämpa fordringsrätten. Som framgått ovan gäller, som Lindskog konstaterar, att "*[f]ordring på grund av beslutad vinstutdelning är underkastad vanliga fordringsrättsliga regler...*". En tillämpning av fordringsrätten leder till att förekomsten av villkor för betalningsskyldighet av en i övrigt ostridig penningfordran lyser med sin frånvaro och att fordran ska betalas.
33. Som det får förstås har hovrätten ansett att de oreglerade kontraktstyperna kapitalandelslån respektive vinstandelslån uppvisar likheter med preferensaktier och att dispositiva regler som skulle omfatta kapitalandels- och vinstandelslån därför analogivis kan tillämpas på preferensaktier och på frågan i målet.
34. Som hovrätten har konstaterat saknas lagstiftning om dessa finansieringsformer som således istället är föremål för avtalsfrihet. Det finns ingen utredning i målet om hur villkoren för dessa typer av försträckningar *typiskt sett* regleras mellan parterna. Hovrätten använder alltså en analogisk rättstillämpning som inte grundar sig i en rättsregel eller rättsfigur utan i hur kapitalandels- och vinstandelslån kan regleras. Det är oklart hur detta anknyter till frågan i målet.
35. Den helt centrala bristen i hovrättens resonemang i denna del är emellertid följande. Hovrätten har i sina domskäl angett att en borgenär inte har rätt till avkastning när kapitalbeloppet är reglerat. Som en dispositiv utgångspunkt är

det okontroversiellt. Det är heller knappast en huvudregel som i och för sig begränsar sig till kapitalandelslån och vinstandelslån.

36. Att det typiskt sett inte löper någon avkastningsränta, beroende på hur avkastningsvillkor har konstruerats i det enskilda fallet, och det därför inte genereras ytterligare ränta eller annan avkastning efter att ett lån har återbetalats är dock en omständighet som inte är relevant för frågan i målet.
37. Hovrätten har helt bortsett från att en avtalad avkastningsränta typiskt sett är en funktion av tid. Ränta genereras i typfallet således fortlöpande intill dess att kapitalbeloppet är återbetalt. Vid varje given tidpunkt, till dess återbetalning har skett, finns således en upparbetad avkastning i form av exv. ränta. Rättsgrunden för fordran på avkastningsränta eller någon annan form av avkastning är ett avtal mellan gäldenären och borgenären som kan utformas på olika sätt.
38. I motsats till den typiska försträckningen med avtalad avkastningsränta, är en fordran på utdelning inte grundad i ett avtal. Fordran på utdelning på aktie uppkommer istället genom stämmobeslutet, vilket även hovrätten har funnit, se hovrättens dom s. 6-7. Att denna fordran enligt utdelningsbeslutet ska betalas vid framtida tidpunkter innebär inte att fordran löpande uppkommer; den föreligger och är fullgången genom stämmobeslutet och det alldeles oavsett hur man ser på frågor om legitimation. Därför är hovrättens konstaterande av att det, typiskt sett, inte föreligger någon rätt till avkastning efter att ett lån har återbetalats, ointressant för frågan i målet.
39. Med hovrättens logik skulle dessutom en redan etablerad avkastningsfordran, enkom av det skälet att den ännu inte har betalats vid tidpunkten för avvecklingen av det underliggande skuldförhållandet, på något sätt och av oklar anledning upphöra eller inte behöva betalas. Detta är uppenbart feltänkt. Någon sådan princip föreligger inte enligt svensk fordringsrätt. Det rättsläge som hovrätten beskriver ifråga om rätten till avkastning i ett fordringsförhållande är helt enkelt inte relevant för målet, eftersom hovrätten uppehåller sig vid frågan om *uppkomsten* av en avkastningsfordran, medan

målet handlar om rätten till betalning av en *redan uppkommen* avkastningsfordran. Detta är två helt olika frågor.

40. Förhållandet att en borgenär enligt dispositiv rätt inte har rätt till ytterligare avkastning efter att skuldförhållandet är reglerat utgör inte – och kan inte heller utgöra – något villkor (exv. aktiens bestånd) för skyldigheten att betala en redan uppkommen fordran. Dessutom står hovrättens slutsats i strid med doktrinen, eftersom hovrättens slutsats är allmängiltig och även skulle träffa kupongbolag där skyldigheten att betala beslutad utdelning enligt doktrinen inte påverkas av en efterföljande inlösen av den underliggande aktien. Hovrättens analogi – om det nu är en analogi att tillämpa en regel som reglerar en helt annan situation än den som faktiskt ska lösas – är således både missriktad och felaktig och har av allt att döma lett eller i vart fall bidragit till det oriktiga domslutet. En dispositiv rättsregel med innebörd att avkastning inte uppkommer efter att kapitalfordran reglerats kan aldrig ligga till grund för slutsatsen att en sedan tidigare uppkommen fordran på avkastning inte ska betalas.

Hovrättens "jämförelse med köprätten"

41. Hovrätten har även genomfört det som hovrätten i domen kallar för en "jämförelse med köprätten".
42. Köplagen 80 § reglerar, om inget annat har avtalats, vem av säljare och köpare som har rätt till utdelning på en aktie när aktien överlåts. Det är korrekt att utdelning som inte förfallit till betalning vid överlåtelsen tillfaller köparen.
43. Frågan är då om det föreligger några skäl för att denna rättsföljd, som är avsedd att tillämpas på en frivillig överlåtelse av en aktie, ska tillämpas på en ofrivillig inlösen av en aktie.
44. Hovrätten anger i domen att en överlåtelse av aktier i flera avseenden uppvisar likheter med en indragning av aktier. Det är emellertid en felaktig slutsats. En indragning av en aktie innebär att aktien upphör att existera, inte att aktien byter händer. En indragning av en aktie – även om den sker med

stöd i bolagsordningen – är något en aktieägare kan bli tvingad att acceptera, vilket är en uppenbar skillnad jämfört med ett konsensualavtal om överlåtelse av en aktie. Skälen för utformningen av 80 § köplagen torde vara att aktien mot bakgrund av den dispositiva rätten kan prissättas på ett sätt som speglar ett sorts objektivt marknadsvärde med hänsyn tagen till exv. avkastning som inte har förfallit till betalning. Lagstiftaren presumerar således att marknadsvärdet speglar rättigheter som följer med aktien vid överlåtelsen. En indragning av en aktie, som i förevarande fall, sker å andra sidan till ett lösenbelopp som följer av bolagets bolagsordning där en eventuell fordran på utdelning inte har beaktats. Det ratio som motiverar utformningen av 80 § köplagen förekommer således inte vid en indragning av en aktie, vilket talar mot en analog tillämpning av 80 § köplagen på den i målet aktuella fordran. Annorlunda uttryckt, när priset (dvs inlösenlikviden) inte är förhandlingsbart, finns det inga ändamålsskäl att låta borgenären (den f.d. aktieägaren) bära risken för att aktien blir indragen. Därför är hovrättens analogi olämplig.

45. En ytterligare följd av en analog tillämpning av 80 § köplagen är att "köparen" (bolaget) kan bestämma "köpeskillingen" (inlösenlikviden) till ett lägre belopp än marknadsvärdet, dvs aktievärdet samt beslutad utdelning genom beslutet om inlösen och därmed ensidigt tillse att dess egen skuld upphör att existera (oavsett hur omfattande denna är). Utgångspunkten inom köprätten är att köpare och säljare överenskommer priset, inte att köparen ensidigt kan diktera villkoren. Även detta talar emot hovrättens analogi.
46. Vidare kan det konstateras att 80 § köplagen reglerar överlåtelsen av en existerande fordran från en borgenär till en ny borgenär. Lagrummet reglerar däremot inte förhållandet mellan borgenären och gäldenären (bolaget). Från rättslig utgångspunkt är en indragning av en aktie något helt annat än en överlåtelse. Den enda rimliga förståelsen av hovrättens resonemang är att bolaget genom indragningen skulle ha förvärvat en fordran på sig självt. Men det är ju uppenbarligen inte det som sker genom en indragning av en aktie. Varken 80 § köplagen eller någon annan lagstiftning stadgar att en fordran på utdelning upphör eller inte ska betalas till följd av indragning av en aktie. Då 80 § köplagen överhuvudtaget inte syftar till att reglera den i målet aktuella

frågan, framstår det som oegentligt att lägga lagrummet till grund för en analogi på det sätt hovrätten har gjort.

47. Lämpligheten av en analogisk tillämpning måste dessutom bedömas utifrån ändamålsskäl. Den mest grundläggande obligationsrättsliga förpliktelsen är skyldigheten att betala en uppkommen fordran. Ett argument som skulle tala för motsatsen måste således ha mycket tungt vägande skäl för sig. Några sådana skäl har hovrätten anmärkningsvärt nog inte lagt fram i sin dom. Att rätten till avkastning enligt dispositiv rätt följer instrumentet mellan säljare och köpare, säger inte att rätten till avkastning i relation till gäldenären förutsätter instrumentets existens. I förevarande fall är det fråga om en enkel fordran som uppkommit genom ett bolagsstämmbeslut och äganderätten till den fordran är legitimerande i sig. För det fall lagstiftaren hade varit av uppfattningen att legitimation förutsätter aktiens bestånd skulle lagstiftaren ha reglerat det, men så har inte skett.
48. Även på denna punkt kommer hovrättens slutsats i konflikt med doktrinen, eftersom hovrättens analoga tillämpning av 80 § köplagen inte inskränker sig till avstämningsbolag utan gör sig gällande även i fråga om kupongbolag. Under alla förhållanden anger inte hovrätten några skäl till varför inlösen skulle leda till att en fordran inte ska betalas om gäldenären är ett avstämningsbolag medan motsatsen skulle gälla för kupongbolag. Även av detta skäl är hovrättens analogi oriktig. Hovrätten borde istället, med utgångspunkt i den grundläggande fordringsrätten, ha konstaterat att det föreligger en i och för sig ostridig enkel fordran och att lagstiftningen inte uppställer några villkor om att legitimation förutsätter aktiens bestånd. Därför borde hovrätten ha bifallit käromålet.
49. För det fall Högsta domstolen emellertid skulle finna fog för hovrättens resonemang om att aktiens bestånd är en nödvändig förutsättning för betalningsskyldighet avseende fordran i dess helhet, och att "en preferensaktie ...i många avseenden liknas vid ett kapitalandelslån med rösträtt, där en periodiserad utdelning närmast kan anses motsvara ränta på lånet" (s. 16 i hovrättens dom), är Kapatens i vart fall berättigat till den andel

av fordran som enligt hovrätten motsvarar ränta för tiden fram till dagen för inlösen – och som alltså hänför sig till den tid under vilken det av hovrätten angivna villkoret har varit uppfyllt. Det i andra hand framställda yrkandet är således en inskränkning av förstahandsyrkandet. Det i andra hand yrkade kapitalbeloppet uppgår till 54 033 kr och avser perioden från avstämningsdagen för utdelning den 28 juni 2019 till avstämningsdagen för inlösen av preferensaktierna den 8 juli 2019 och baseras på den kvotdel av utdelningen som motsvarar denna tidsperiod.

Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet

50. Den huvudsakliga frågan i målet är en ren rättstillämpningsfråga och gäller centrala förmögenhetsrättsliga principer på aktiebolags- och fordringsrättens område.
51. Såvitt är känt har frågan huruvida ett aktiebolag som har fattat beslut om utdelning på preferensaktier, att utbetalas vid ett antal olika framtida avstämningsdagar, är skyldigt att erlagga betalning när bolaget efter utdelningsbeslutet men före full betalning löst in de aktier ur vilka fordringsförhållandet härrör, aldrig tidigare prövats. Den dom från Göteborgs tingsrätt som figurerar i målet är given i ett FT-mål och avser en annan fråga än den som är föremål för prövning i detta mål. Någon domstolspraxis avseende den fråga som är aktuell i målet existerar inte.
52. Underinstanserna har vid sina respektive prövningar kommit fram till att det saknas uttrycklig lagstiftning som är tillämplig på frågan i målet. Domstolarna har bedömt frågan på helt olika sätt och därvid tillämpat olika centrala regler och principer i ABL och inom förmögenhetsrätten på olika sätt, även om de kommit fram till samma domslut men på skilda skäl. De slutsatser som ligger till grund för hovrättens domslut står i strid med tydliga doktrinuttalanden och domen är även i övrigt svag och ologisk. Därtill har hovrätten tillämpat analogier vars konsekvenser för fordringsrätten inte går att överblicka, vilket skapar en betydande osäkerhet om innehållet i gällande rätt på förmögenhetsrättens område. Även detta understryker behovet av vägledning från Högsta domstolen.

53. Det föreligger inte mindre än sju (7) rättsutlåtanden i målet, författade av tre (3) sakkunniga på vardera sida. De sakkunniga har kommit fram till helt olika slutsatser. De av Victoria åberopade sakkunniga har ansett att reglerna i ABL 4 kap. innebär att fordran inte kan göras gällande. Detta resonemang har underkänts av hovrätten. Något behov av eller utrymme för analogier på sätt som hovrätten har resonerat har Victorias sakkunniga inte framhållit. De av Kapatens åberopade sakkunniga har konstaterat att varken ABL eller någon rättslig princip uppställer villkor för betalning av den enkla fordran som uppkommit genom utdelningsbeslutet.
54. Som framgått av vad Kapatens har anfört vid underinstanserna har en av lagkommentarerna till ABL sedan mycket lång tid tillbaka i klartext angett att ekonomiska rättigheter som har uppkommit innan en registrering av indragning av aktier till följd av ett beslut om inlösen, består. Detta mycket tydliga uttalande i lagkommentaren har, efter att Kapatens våren 2021 framställt betalningskrav mot Victoria samt ytterligare en handfull bolag på samma grund, justerats - utan att något prejudicerande avgörande tillkommit eller annan ändring av rättsläget har inträffat - så att det nu istället anger att tidigare uppkomna ekonomiska rättigheter efter indragning av aktier består i *kupongbolag*. Denna justering gjordes dessutom i anslutning till att en av kommentarsförfattarna upprättade ett sakkunnigutlåtande som Victoria åberopar i målet. Enligt vad en av de andra författarna till sagda ABL-kommentar, professor Rolf Skog, har relaterat i hovrätten är denna justering av lagkommentaren dock inte avsedd att läsas motsatsvis, dvs den anger enligt Rolf Skog inte vad som gäller för avstämningsbolag. Samtidigt kan det konstateras att f.d. justitierådet Stefan Lindskog i doktrinen har anfört att ekonomiska rättigheter som uppkommit innan inlösen torde bestå, varvid Lindskog inte har gjort någon åtskillnad mellan kupongbolag och avstämningsbolag i nu aktuellt avseende. Intresset av ett klarläggande av rättsläget av Högsta domstolen är uppenbart.
55. Dessutom finns ett behov inom näringslivet att få rättsläget klarlagt. Som framgår av processmaterialet vid underinstanserna har frågan om utdelning hanterats på diametralt olika sätt av olika noterade bolag; medan vissa bolag

har hanterat frågan på samma sätt som Victoria, har andra bolag istället erlagt betalning av tidigare beslutad men ännu inte utbetald utdelning i samband med inlösen av aktier. Återigen, intresset av vägledning är uppenbart.

56. Även det bredare kollektivet av sparare är i behov av ett prejudicerande avgörande av den i målet aktuella frågan. Under senare år har noterade bolag i allt större utsträckning emitterat preferensaktier på samma eller motsvarande villkor som i målet. Det handlar således sammantaget om avsevärda belopp som vanliga "småsparare" har investerat i denna typ av instrument. Som framgår av den skrivelse från Aktiespararna som bilägges, Bilaga A, är detta en fråga som har stor betydelse för det större spararkollektivet.
57. Detta mål är ett s.k. "pilotmål". Kapatens har förvärvat fordringar från ett stort antal f.d. preferensaktieägare, i allt väsentligt privatpersoner och "småsparare", men även från banker, institutioner och andra professionella aktörer, mot ett antal noterade bolag på motsvarande grunder som i detta mål. Fordringarna mot dessa bolag avser betydande belopp. De f.d. preferensaktieägarna har ett indirekt ekonomiskt intresse av utfallet av denna tvist, eftersom frågan i målet har betydelse även för fordringar mot andra bolag på motsvarande grund. Det finns även av detta skäl ett starkt intresse av ett prejudicerande avgörande.

Stockholm som ovan

Carl Svernlöv

Jonas Benedictsson

Christofer Isaksson